

Finnes det hamburgere i Afrika?

Dagsavisen Morgen

17.09.2002

Side: 3

Forfatter: LINE ELDRING | LEDER AV FAFO SOUTH AFRICA, JOHANNESBURG

Den siste tiden har hamburgere stått på menyen i norsk presse, nærmere bestemt McDonalds McAfrikaburger. Burgeren har provosert fram sterke reaksjoner fra flere norske nødhjelpsorganisasjoner, som kaller navnevalget respektløst. De misliker også tidspunktet for lanseringen, med henvisning til den pågående sultkatastrofen i sørlige Afrika.

Kirkens Nødhjelps ungdom rykket ut på gatene og serverte potensielle McAfrika-kunder proteinrike katastrofekjeks - for å vise hvordan en virkelig McAfrika smaker. McDonald på sin side krøp umiddelbart til korset, de har jo en viss trening i å være politisk ukorrekte. Hele denne saken er selvsagt ganske uviktig i seg selv, de fleste av oss tror vel ikke at en skarve hamburger solgt i norske gatekjøkken kan gjøre Afrika verken særlig skade eller gagn.

Det som gjør historien oppsiktsvekkende, er at den på en overtydelig måte illustrerer hvordan vi forholder oss til "Afrika", og hjelpeorganisasjonenes rolle i å opprettholde dette forholdet.

Så hva er egentlig ingrediensene i McAfrika-debatten? Oppsummert; en viss porsjon velvilje, en stor del endimensjonalitet og kanskje litt grådighet, krydret med en passende porsjon skyldfølelse. For å slå fast det selvsagte; det er vanvittig mye elendighet i Afrika og matsituasjonen i den sørlige delen av kontinentet er kritisk. Vi vet alle at det nesten alltid er katastrofer i Afrika. Poenget er at det er ikke bare det. Nordmenn flest vet lite eller ingenting om Afrika og afrikanere, og har knapt annet enn stereotypiske bilder av et kontinent fullt av ofre for sultkatastrofer, krig og slavehandel.

En venn av meg fortalte nylig om forbløffelsen hun følte da hun for noen år siden så en tv-reportasje som viste dansende kenyanske ungdommer utfolde seg på diskotek i urbant miljø i Nairobi. Hun innså at det rett og slett aldri hadde falt henne inn at folk også lever vanlige liv i Afrika, liv som av og til kan minne om våre egne. Skylden for dette må deles blant mange. Vi kan klandre oss selv for ikke å oppsøke mer informasjon, vi kan kritisere pressens ensidige katastrofefokusering, og vi kan peke på at afrikanske land selv har en egeninteresse i profilere nød for å få hjelp.

Uansett, vår fremmedgjøring i forhold til Afrika og afrikanere gjør det mulig å opprettholde avstanden, mangelen på forståelse, mistanken om at de alle egentlig helst vil komme hit og invadere det norske velferdssystemet. Hjelpeorganisasjonenes prompte reaksjon på hamburgeren viste at de (i forhåpentlig ren ubetenksomhet) ønsker å monopolisere merkevaren Afrika og å opprettholde et ensidig bilde av kontinentet som hjelpeløst og trengende. Vi kan kanskje ikke

forvente at de skal fortelle oss at det også finnes vanlig hverdagsliv - og hamburgere - i Afrika, men de overskrider sin rolle hvis de ikke tillater at andre gjør det.

Nylig var verdens oppmerksomhet rettet mot Johannesburg, der noen titalls tusen mennesker satt i utallige møter for å diskutere bærekraftig utvikling. Byen er i seg selv et eksempel på afrikanske paradokser og blodige forhistorier; johannesburgerne lever i luksus og slum - og mange på begge sider gafler daglig i seg både hamburgere og kylling. Det er muligens enda mer vulgært å spise burgere i Johannesburg enn i Oslo, men sannheten er selvsagt at verden er vulgær - hva annet kan man kalle en klode med så ulik fordeling av mat, helse, leveår og velstand.

Sør-Afrikas president Mbeki har stått i spissen for ulike initiativ for å profilere Afrika på en mer positiv måte, ikke minst i håp om å trekke til seg nye investeringer. Viktige kampsaker dreier seg om å få tilgang til vestlige markeder, endre urettferdige handelsregimer og å kontrollere vill globalisering. Mens det er høye barrierer mot afrikanske jordbruksprodukter i Europa, dumpes europeisk subsidierte produkter som for eksempel sukker i Afrika og underminerer lokale arbeidsplasser og produksjon.

Lederen i African Youth in Norway, Lamishi Gurah, uttrykte for noen kanskje overraskende støtte til McDonald; "Ordet Afrika trenger ikke hele tiden knyttes til krig, sult, aids og katastrofer. Endelig er noen som bruker navnet på kontinentet i en positiv sammenheng". Mye tyder på at noen i McDonalds glemte seg bort og faktisk tenkte at "Afrika" er kult, det kan vi selge noen burgere på. Og sprenget dermed det snevre bildet av Afrika, et Afrika som er klient, som er sultent, et Afrika vi lukker øynene for mens vi donerer noen kroner til de sultende barna. De fleste av oss har kapasitet til å forstå at en verdensdel rommer mange virkeligheter, og kanskje vil solidariteten øke dersom fremmedgjøringen minsker.

Norsk giverglede vil neppe dempes av et mer nyansert bilde av Afrika, kanskje snarere tvert imot. Og tenk om McDonalds respons hadde vært at, ja, vi vil dele med Afrika, fra nå av vil vi bruke afrikansk biffkjøtt i alle norske burgere. For ikke bare finnes det hamburgere i Afrika, de er faktisk gode også.

Bildetekst: De fleste av oss tror vel ikke at en skarve hamburger solgt i norske gatekjøkken kan gjøre Afrika verken særlig skade eller gagn. FOTO: KNUT FJELDSTAD/SCANPIX
©Dagsavisen